

Nr 156.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142); given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).**

Härigenom förordnas, att 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

50 §.

I gatukostnadsbestämmelser — — — ersättningens erläggande.

Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

att ersättningsskyldighet ej må avse — — — nyss sagts;

att å tomtägare ej må läggas kostnad, som utan motsvarande fördel för tomts bebyggande föranledes därav, att gatas höjdläge skall i väsentlig mån avvika från markens naturliga höjdläge eller att gatas anläggning eljest på grund av särskilda omständigheter ställer sig mer än vanligt kostsam;

att tomtägare må belastas med högst halva kostnaden för gatas anläggning framför hans tomt intill samma bredd, som gäller i fråga om honom åliggande skyldighet att ersätta gatumark, dock att, där så finnes erforderligt för undvikande av väsentlig ojämnhet i belastningen av tomtägarna inom visst område, vad å dessa sammanlagt skulle belöpa av kostnaden för gatuanläggning inom området må kunna fördelas mellan dem efter omfattningen av den enligt stadsplanen å tomterna medgivna bebyggelsen, efter tomternas storlek eller efter annan skälig grund;

att tomtägarna icke — — — och billighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, fråga om viss *ändring i 50 § stadsplanelagen* samt anför därvid:

»Genom stadsplanelagen av den 29 maj 1931 och därmed sammanhängande författningar skedde en i många hänseenden genomgripande omreglering av lagstiftningen på stadsplaneväsendets område. Ett flertal reformfrågor, som under en följd av år stått på dagordningen, erhöles i detta sammanhang en lösning i positiv riktning.

Uppenbart är, att det med hänsyn till den korta tid, som ännu förflutit från det detta nya lagkomplex den 1 januari 1932 trädde i kraft, ännu är för tidigt att fälla något omdöme om dess verkningar, och detta så mycket hellre som den nya stadsplanelagstiftningen, liksom den tidigare, i många punkter endast innefattar huvudgrunder, avsedda att tjäna till underlag för och jämväl själva kompletteras genom lokala regleringar i olika avseenden. Emellertid hava på en punkt yppats vissa svårigheter vid lagens tillämpning. Det rör sig härvidlag om en av de mest betydelsefulla nyheterna i 1931 års stadsplanelagstiftning, nämligen de däri meddelade föreskrifterna om skyldighet för ägare av tomt att bidra till kostnaden för iordningställande av gata.

Den tidigare lagstiftningen på stadsplaneväsendets område lämnade hithörande förhållanden utan egentlig reglering. Genom lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning ordnades på ett uttömmande och enhetligt sätt en närliggande fråga, nämligen om lösningen av gatemark och tomtägars skyldighet att i viss utsträckning ersätta staden kostnaden därför. Frågorna om gatas anläggande och kostnaden härför lämnades däremot oreglerade. De skulle enligt lagen behandlas så som i dessa fall gällde för varje stad.

Denna begränsning hos 1907 års lagstiftning framkallade omedelbart krav på komplettering. Under hänvisning till densamma gjorde svenska kommunaltekniska föreningen redan den 21 mars 1908 framställning hos Kungl. Maj:tt om utredning angående de grunder, efter vilka utvidgning av kommunernas

väg-, gatu- och ledningsnät såväl inom som utom det planlagda området borde ske. Sedan därefter kommittén för kommunala nybildningar i sitt den 12 december 1917 avgivna betänkande gjort ett försök att lösa frågan genom sitt förslag till lag om särskild bidragsskyldighet för gatuhållning m. m. i vissa samhällen, upptog 1916 års stadsplanelagskommitté i sitt den 15 december 1920 framlagda förslag till stadsplanelag bland annat bestämmelser angående skyldighet för tomtägare att bidra till gatas anläggning och kloakledning.

Efter det att i ytterligare framställningar erinrats om angelägenheten att åtgärder i ämnet vidtoges blev, sedan chefen för justitiedepartementet den 11 februari 1925 tillkallat särskilda sakkunniga för att biträda med fortsatt behandling av frågan om stadsplanelagstiftningens revision, frågan om lagstiftning om gatuhållningen av dem utbruten till särskild behandling. På grundval av ett utav dem utarbetat, den 24 oktober 1925 avgivet förslag framlades genom proposition nr 209 vid 1926 års riksdag ett förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata. Förslaget föll emellertid i riksdagen, bland annat på grund av tvekan om lämpligheten av att utbryta denna fråga ur sitt sammanhang med stadsplanelagstiftningen i övrigt. I sitt den 27 februari 1928 avgivna slutliga förslag till ny stadsplanelagstiftning upptogo nämnda sakkunniga även förslag till regler rörande bidrag till stads gatukostnad. Genom 1931 års stadsplanelagstiftning hava omsider i detta hänseende meddelats normerande bestämmelser i allmän lag.

Rörande innehållet i dessa bestämmelser må anmärkas följande:

I 49 § stadsplanelagen stadgas, att genom beslut av stadsfullmäktige må meddelas bestämmelser, gällande för staden i dess helhet eller för viss del därav, om skyldighet för ägare av tomt att bidra till kostnaden för iordningställande av gata (*gatukostnadsbestämmelser*). I uttrycket 'iordningställande av gata' inbegripes här såväl själva anläggningen av gatan som anläggning av avloppsledning. Bestämmelserna skola underställas Konungens prövning, där på tomtägare lägges skyldighet som tidigare icke ålegat honom.

Enligt 50 § stadsplanelagen skola i gatukostnadsbestämmelser angivas grunderna för beräkning av den kostnad, som skall påföras tomtägarna, och för kostnadens fördelning mellan dem samt tid och ordning för ersättningens erläggande. Vid dessa grunders bestämmande skall iakttagas:

1. att ersättningsskyldighet ej må avse gatudel eller avloppsledning, vars anläggning påbörjats, då fråga om gatukostnadsbestämmelser väcktes hos stadsfullmäktige;

2. att ersättningsskyldighet ej må åläggas ägare av tomt vid gata, som lagligen skolat vara upplåten till allmänt begagnande vid tid, som nyss sagts;

3. att tomtägare må belastas med högst halva kostnaden för gatas anläggning framför hans tomt intill samma bredd, som gäller i fråga om honom åliggande skyldighet att ersätta gatumark;

4. att å tomtägare ej må läggas kostnad, som utan motsvarande fördel för tomts bebyggande föranledes därav, att gatas höjdläge skall i väsentlig mån avvika från markens naturliga höjdläge eller att gatas anläggning eljest på grund av särskilda omständigheter ställer sig mer än vanligt kostsam;

5. att tomtägarna icke må belastas med större andel av kostnaden för avloppsledning än som kan anses belöpa å avloppet från tomterna, jämfört med annat avlopp, för vilket ledningen är avsedd;

6. att, därest nuvarande eller föregående ägare av tomt mot vederlag helt eller delvis vunnit befrielse från deltagande i kostnad för anläggning av gata eller avloppsledning, hänsyn skall tagas härtill; samt

7. att tomtägarnas åligganden enligt gatukostnadsbestämmelserna motsvara skäligen anspråk på rättvisa och billighet.

Slutligen säges i 51 § stadsplanelagen, att närmare föreskrifter om gatukostnadsbestämmelsers innehåll och uppgörande samt utställande för granskning meddelas av Konungen. Beträffande dessa bestämmelsers uppgörande och granskning hava föreskrifter intagits i den nya byggnadsstadgan. I fråga åter om sådana bestämmelsers *innehåll* har byggnadsstyrelsen på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet utarbetat och enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande till trycket befordrat ett 'normalförslag till gatukostnadsbestämmelser', intaget i Statens offentliga utredningar 1932:40.

Sedan sålunda den laga grunden för ett nyordnande av gatuväsendet i städer och stadslänkande samhällen kommit till stånd, har arbetet med åstadkommande av gatukostnadsbestämmelser upptagits inom ett flertal städer och samhällen. Såsom ett led i detta arbete har styrelsen för svenska kommunaltekniska föreningen genom särskilda kommitterade verkställt en granskning av innehållet i förenämnda inom byggnadsstyrelsen utarbetade normalförslag. Sedermera har, i anledning av en framställning från några av de kommunaltjänstemän, som ute i städerna sysslade med dessa frågor, svenska stadsförbundet den 3 februari 1934 anordnat en konferens i Stockholm med ombud för drätselkammare m. fl. myndigheter i vissa städer, som redan då fattat beslut om införande av gatukostnadsbestämmelser. Såväl av nyssnämnda kommitterade som vid berörda konferens framfördes ej blott vissa önskemål om ändringar i förberörda normalförslag, utan även vissa erinringar mot själva stadsplanelagens stadganden i här ifrågavarande avseenden.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juli 1934 har *svenska stadsförbundets styrelse* överlämnat såväl det av förenämnda kommitterade avgivna utlåtandet som ock det vid ovannämnda konferens förda protokollet. För egen del har styrelsen anfört bland annat följande:

Av överläggningen vid konferensen syntes klart framgå, att ett lyckligt genomförande av den nya lagstiftningen om gatukostnadsbestämmelser sannolikt skulle kunna vinna på en genomgående översyn redan på föreliggande stadium av såväl lagtext som normalbestämmelser. Styrelsen måste å andra sidan medgiva, att man med visst fog kunde ifrågasätta lämpligheten av en överarbetning redan innan lagstiftningen börjat i någon nämnvärd grad tillämpas. Särskilt på en punkt hade man emellertid från många håll påkallat en omedelbar ändring i gällande lag.

Olika meningar hade sålunda gjort sig gällande rörande tolkningen av lagens uttryck 'framför hans tomt'. Några hade menat, att stadgandet måste tolkas snävt efter ordalagen. Tomtägaren skulle således få belastas endast med kostnader, som åsamkats staden för gatas anläggning framför hans egen tomt. Andra hade förmänt, att stadgandet kunde givas en mera vidsträckt tolkning. I skälig omfattning skulle stadgandet då anses innebära jämväl kostnad, som visserligen närmast nedlagts för utläggning av gata framför viss tomt, men som dock stode i sådant naturligt samband med kostnaden för gatan framför andras tomter, att billighet och rättvisa syntes kräva, att den belastade jämväl de på dessa tomter belöpande gatanläggningens kostnaderna. Till en sådan kostnad syntes t. ex. genomsprängning av ett för

gatans framdragande hinderligt berg kunna hänföras. Enligt denna extensiva tolkning borde kostnaden för gatans hela längd eller åtminstone för det kvarter det gällde få räknas ihop och sedan slås ut på de olika tomterna. Behovet av en vidsträcktare tolkning av uttrycket torde vara olika framträdande på skilda håll allt efter terrängens beskaffenhet och övriga växlande förhållanden. Av vad styrelsen ur olika källor inhämtat syntes emellertid klart framgå, att möjligheterna till den vidsträcktare tolkningen på åtskilliga håll, ej minst i de största städerna, tillmättes en alldeles särskild betydelse. På sina håll syntes man böjd för att helt frångå tanken på gatukostnadsbestämmelsers antagande, därest man skulle tvingas tillämpa den snävare tolkningen. Såvitt styrelsen kunde finna, måste ett realiserande av önskemålen om en extensivare tolkning av uttrycket 'framför hans tomt' förutsätta en ändring i själva stadsplanelagen, en ändring som sedermera givetvis kunde motivera ett omarbetande även av normalförslaget på denna punkt.

Med åberopande av vad styrelsen anfört har styrelsen hemställt, *dels* att förslag till sålunda påkallad ändring av 50 § stadsplanelagen beträffande uttrycket 'framför hans tomt' måtte utarbetas och föreläggas 1935 års riksdag, *dels ock* att de vid stadsförbundets förenämnda konferens i övrigt framförda önskemålen i avseende å lagstiftningen om gatukostnadsbestämmelser ävensom normalförslag till dessa måtte komma under övervägande och i görigaste mån beaktas.

I vad de sålunda framkomna önskemålen avse förenämnda inom byggnadsstyrelsen enligt uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet utarbetade normalförslag till gatukostnadsbestämmelser, torde frågan om eventuella ändringar däri få bero på anmälan av nämnde departementschef. Vad åter angår de ifrågasatta ändringarna i själva stadsplanelagen har det icke syntts kunna ifrågakomma att redan nu igångsätta en genomgående överarbetning av de efter synnerligen långvariga och grundliga förberedelser tillkomna lagstadgandena i förevarande avseende. Då emellertid de skäl som anförts till stöd för den ifrågasatta ändringen i 50 § stadsplanelagen syntes mig vägande, har denna fråga upptagits till närmare behandling. Inom justitiedepartementet har sålunda utarbetats en *promemoria* i ämnet *jämte utkast till lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142)*.

Lagutkastet torde få såsom *bilaga B* fogas vid statsrådsprotokollet.

Ur innehållet i *promemorian* torde få återgivas följande:

Innebörden i den ifrågasatta ändringen i 50 § stadsplanelagen vore att gatukostnaderna, i likhet med vad i 50 § femte att-satsen stadgades om avloppskostnaderna, skulle få slås ut på ett större område för att därefter fördelas mellan de olika tomterna i förhållande till arealen eller den enligt stadsplanen medgivna bebyggelsen eller på annat sätt, som efter närmare utredning kunde befinnas lämpligt.

Den tanke, som sålunda läge till grund för den framförda kritiken mot den nya stadsplanelagens bestämmelser i förevarande avseende, innebure icke någon nyhet. Lagrummets tillkomsthistoria visade fastmer, hurusom under det långvariga förberedelsearbete, som föregått lagfästandet av ifrågavarande bidragsskyldighet, uppmärksamheten i olika samband varit riktad på frågan,

huruvida bidragen borde begränsas till att avse endast gata framför tomten eller om bestämmandet av bidragen borde ske efter friare beräkningsgrunder.

Någon tvekan om att lagen i dess gällande avfattning utgjorde ett uttryck för förstnämnda, snävare bestämningsmetod, syntes icke kunna anses föreligga. Det låte sig icke göra att däri inlägga den meningen, att viss tomtägare skulle kunna åläggas att utgiva ersättning för arbete, som avsåge ordnande av gatuumrådet framför annan tomt än hans egen. Lagen byggde därvid onekligen på en fast historisk grundval. Anläggning av gata hade av ålder ansetts såsom ett fastigheterna åliggande onus, vilket tomtägarna haft att fullgöra, envar utanför sin tomt. Stadganden av sådan innebörd funnes i Bjärköarätten, i Magnus Erikssons landslag och i den av Gustav II Adolf konfirmerade och av trycket utgivna stadslagen. I kungl. plakatet den 28 april 1649 om gatuläggningen och renlighet i Stockholm vore den grundsats uttalad, att tomtägare skulle låta lägga halva gatan på sin sida så långt hans tomt räckte, och andra halvparten skulle den vara förpliktad att låta lägga, som bodde på andra sidan gent emot. Liknande regler återfunnes i lagkommissionens förslag till byggningsordning i städer av år 1694. Då sedermera i lag meddelades regler om tomtägares skyldighet att ersätta stad värdet av gatumark, anknötos även dessa till gatumarken framför tomten.

Även 1916 års stadsplanelagskommitté, som i sitt förslag inrymt stadganden om bidrag till stads gatukostnader, hade åt dessa givit en avfattning, som framhåvt sambandet mellan bidragsskyldigheten för viss tomt och den framför tomten belägna gatumarken. På detta förslag hade även det förslag till lag om gatuhållningsskyldighet i stad byggt, som den 24 oktober 1925 avgavs av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga.

Sedermera hade emellertid även det andra ovan åsyftade betraktelsesättet begynt att med en viss styrka göra sig gällande.

Så hade t. ex. skett i åtskilliga yttranden över nyssnämnda förslag till lag om gatuhållningsskyldighet i stad. Ur en i Kungl. Maj:ts proposition 1926 nr 209 (sid. 63) intagen redogörelse finge i detta samband återgivas följande yttranden:

Byggnadsstyrelsen: Ordalydelsen syntes giva vid handen, att tomtägares bidragsskyldighet skulle vara begränsad till den del av gatan, som låge intill hans tomt. En ändring torde böra ske så att kostnaden kunde efter någon lämplig grund fördelas å samtliga tomtägare inom ett för ändamålet avpassat område.

Fastighetsnämnden och stadsfullmäktige i Stockholm: Tomterna borde få belastas i förhållande till sin utnyttjningsbarhet. En tomt, som finge bebyggas med sammanhängande flervåningshus, borde sålunda oavsett arealen erlägga större avgift för gatuhållningen än en tomt, avsedd för mindre enfamiljshus.

Stadsfullmäktige i Göteborg på förslag av *andre stadsingenjören:* Det rationella, ja rent av enda i praktiken genomförbara torde vara att kostnaderna för samtliga gator inom viss i stadsplanehänseende enhetlig rayon sammanräknades, varefter bestämdes, hur stor del som belöpte sig på hela tomtmarken inom sagda rayon. Den kostnad, som fölle på tomtmarken, fördelades sedermera på de olika tomterna efter vissa enhetliga normer såsom storlek, värde, utnyttjningsbarhet etc.

Kommunaltekniska föreningen: Fördelning borde ske för hela stadsområdet, men i varje fall åtminstone inom ett med lämpliga gränser avdelat stadsplaneområde efter sådana grunder att hänsyn toges till tomternas areal, befinnlig bebyggelse och möjlighet att utnyttjas enligt stadsplanen samt den större eller mindre värdeökning, stadsplanens genomförande kunde beräknas medföra. Någon generell regel kunde ej givas utan borde var kommun med hänsyn till lokala förhållanden söka erhålla en rättvis fördelningsgrund.

De önskemål, som sålunda kommit till uttryck, hade emellertid ej blivit tillgodosedda i nämnda proposition. Härom hade dåvarande chefen för justitiedepartementet yttrat följande:

I några yttranden hade påyrkats möjligheten av en sådan tillämpning av lagen, att kostnadsbidraget skulle kunna mellan tomtägarna fördelas ej blott beträffande var gata för sig utan jämväl i fråga om ett större område. Då den gällande lagstiftningen hänförde tomtägars skyldighet att utgiva ersättning för gatumark till den framför hans tomt belägna marken, hade departementschefen emellertid, när nu förevarande fråga utbrötes ur sitt sammanhang, ansett tomtägars bidragsskyldighet i övrigt böra i lokalt avseende begränsas på enahanda sätt.

Ifrågavarande proposition hade avslagits av riksdagen, uppenbarligen främst på den grund att tillräckliga skäl icke ansetts föreligga att utbryta denna fråga ur sitt sammanhang med det större lagförslag på stadsplaneväsendets område, som väntades komma att föreligga inom en nära framtid. Det finge emellertid i förbigående erinras, att i särskild motion och sedermera jämväl vid propositionens behandling i ena kammaren yrkande framställdes av innebörd att stadgandet, att tomtägare endast finge belastas med kostnad för gatuanläggning m. m. framför sin tomt skulle utgå och bestämmelserna avfattas så att de möjliggjorde kostnadens fördelning på samtliga tomter inom ett större område.

Med anledning av förslaget fall i riksdagen hade spörsmålet icke återkommit i form av något separat förslag, utan återupptagits först i det slutliga förslag till ny stadsplanelagstiftning, som nyssnämnda sakkunniga avgivit den 27 februari 1928 (Statens offentliga utredningar 1928: 5). De sakkunniga hade därvid i förevarande fråga yttrat bland annat följande:

Gällande lag vilade beträffande skyldigheten för tomtägare att utgiva gatumarkersättning på den principen, att ersättningskyldigheten skulle avse visst gatuområde framför tomten, och på samma princip vilade beträffande tomtägars skyldighet att bidra till gatans iordningställande det lagförslag, som förelades 1926 års riksdag. De sakkunniga hade emellertid ansett sig böra frångå denna princip. Såsom i åtskilliga yttranden över lagförslag i ämnet blivit framhållet ledde principen i tillämpningen lätt till orättvisor. Det komme att bero på rena tillfälligheter, om upplåtandet till allmänt begagnande av gatusträckningen framför en tomt droge större kostnad än framför angränsande tomt.

De sakkunniga hade därför ansett, att den del av den totala gatukostnaden, som inom visst stadsplaneområde borde falla på fastighetsägarna, borde emellan dem fördelas. Kostnaden för viss gatas upplåtande behövde alltså ej falla på de invidliggande tomterna utan kunde slås ut på ett större fördelningsområde.

De sakkunniga hade även föreslagit, att i lagen skulle intagas närmare föreskrifter angående grunderna såväl för bestämmande av fastighetsägarnas sammanlagda andel i gatukostnaderna som för denna andels fördelning mellan fastighetsägarna inbördes.

I förstnämnda hänseende skulle beträffande de särskilda stadsplaneområdena avseende fästas vid det byggnadssätt, som enligt gällande stadsplan skulle å fastigheterna tillämpas, särskilt i syfte att hindra att smärre bostadslägenheter vid öppnare och lägre byggnadssätt bleve väsentligen hårdare belastade i fråga om gatukostnad än vid tätare och högre byggnadssätt.

Den å fastighetsägarna belöpande andelen i gatukostnad skulle beträffande en eller flera gator sammanräknas och fördelas dem emellan efter den nytta fastigheterna kunde beräknas få av gatuaneläggningen. Vid bestämmande av omfattningen av det gatuområde, beträffande vilket fördelningen av gatukostnadsbidragen skulle ske, skulle såvitt möjligt tillses, att detsamma utgjorde ett sammanhängande och i förhållande till gatanätet i övrigt självständigt område, såsom mellan huvudtrafikgator eller parkområden, ävensom att med hänsyn till upplåtelsevillkor och övriga omständigheter likartade förhållanden i möjligaste mån vore förhanden inom området. Vidare kunde hänsyn i vissa fall tagas till längden av fastigheternas gränser utmed gatan och i övrigt till fastigheternas storlek samt den omfattning och det sätt, varå de enligt stadsplanen finge bebyggas och utnyttjas.

Mot det av de sakkunniga sålunda framlagda förslaget hade i de däröver avgivna yttrandena icke i avseende å själva fördelningsgrunderna framkommit några egentliga erinringar. Emellertid hade deras förslag i fråga om gatukostnadsbidragen i övrigt mött gensagor, vilka föranledde att det slutliga förslag som genom proposition (nr 79) förelades 1931 års riksdag, i stället avfattades i närmare anslutning till stadsplanelagskommitténs förslag och 1926 års proposition. Härvid hade bland annat bibehållits begränsningen av bidragsskyldigheten till att avse gata framför tomt. Genom att reglerna om gatukostnadsbidrag dessutom uttryckligen anslutits till samma gatuområde, som skulle ligga till grund för beräkningen av gatumarkensättning, hade lagstiftaren dessutom vunnit den fördelen att i båda dessa hänseenden kunna tillämpa en enda enkel och lättfattlig princip.

I motion i riksdagen (I: 236) hade i båda dessa avseenden påyrkats införande av ett undantag av innebörd i huvudsak, att därest uppgörelse samtidigt träffades med flera markägare inom ett och samma stadsplaneområde, staden skulle äga att, där rätt och billighet så krävde, fördela kostnaderna mellan tomtägarna efter andra grunder än förslaget angåve, dock att kostnaderna sammanlagt icke finge uppgå till högre belopp än vad som motsvarade uttagandet av gatumarks- resp. gatukostnadsersättning enligt huvudreglerna. Detta förslag vann emellertid icke riksdagens bifall, utan erhöll lagen i dessa delar den avfattning som i propositionen föreslagits.

Lagens stadganden i förevarande ämne, sådana de förelåge, innebure regler i två skilda avseenden, nämligen *dels* rörande fördelningen av gatuaneläggningskostnaderna mellan staden å ena samt tomtägarna å andra sidan, *dels ock* rörande fördelningen mellan tomtägarna inbördes av den andel, som skulle falla å dem gemensamt.

I förstnämnda hänseende innebure lagen, att tomtägarnas bidrag gemensamt icke finge överstiga sammanlagda summan av de särskilda tomternas bidrag, bestämda på sätt lagrummet föreskreve. Återstoden skulle under alla förhållanden stanna å staden. I *detta* avseende hade i ärendet icke framställts önskemål om någon ändring. Sådan torde ej heller nu kunna ifrågasättas. Just i fråga om avvägningen mellan staden å ena sidan och tomtägarna gemensamt å andra sidan torde den diskussion, som föregått lagens tillkomst, få anses hava varit synnerligen uttömmande och grundlig, och det syntes icke med fog kunna göras gällande annat än att den andel, som enligt dessa regler skulle stanna å staden, icke överstege, vad som — fränsett eventuellt redan förefintliga lokala regleringar av annan innebörd — måste anses skäligt.

Något annorlunda ställde sig måhända saken i fråga om fördelningen av gatukostnadsbidragen mellan tomtägarna inbördes. Denna fråga syntes icke i samma grad hava trätt i förgrunden under den förberedande diskussionen. Man torde hava utgått från att de regler, som tillfredsställande bestämde tomtägarnas gemensamma kostnadsandel, även skulle medföra en rättvis fördelning mellan dem. Lagen uppställde i 50 § tredje att-satsen för varje särskild tomt en viss maximiersättning, som alltså tomtägaren *högst* hade att utgiva, men från denna maximiersättning avskures ytterligare den toppbelastning, som kunde följa av väsentliga profilmförändringar eller andra fördyrande anordningar, som icke medförde motsvarande nytta för tomten. Detta framginge av stadgandet i 50 § fjärde att-satsen. Då exempelvis framför en tomt erfordrades avsevärt mera schaktningsarbete än framför andra vidliggande tomter, följde därav icke utan vidare, att förstnämnda tomt bleve mera belastad med gatuanläggningskostnad än de andra. Nyssnämnda stadgande kunde nämligen medföra, att kostnaden för detta särskilda schaktningsarbete helt eller delvis stannade å staden i stället för att drabba ägaren till förstnämnda tomt. I normalförslaget hade den terrassering, som överhuvud finge tagas i betraktande vid beräkning av tomtägares bidragsskyldighet, regelmässigt begränsats inom ett avstånd av högst en meter över eller under gatans terrasseringsplan.

Den utredning, som föreläge i förenämnda av stadsförbundets styrelse ingivna handlingar, tillika med visst ytterligare material, som sedermera ställts till justitiedepartementets förfogande, syntes emellertid giva vid handen, att även inom den av lagen uppdragna ramen kunde inrymmas väsentliga ojämnheter i belastningen av med varandra skäligen likbelägna tomter, och detta särskilt om hänsyn toges till den olika grad, vari skilda tomter kunde draga nytta av gatuanläggningen. Enligt vad i detta sammanhang upplysts hade i detta hänseende kunnat påvisas så obilliga resultat, att vederbörande stad icke ansett sig kunna helt uttaga den ersättning, vartill den enligt reglerna otvivelaktigt skulle varit berättigad, utan nödgats taga på sig vida större andel av kostnaden än lagen fordrade. Det syntes onekligen i sådant fall rimligare, att denna å viss tomt belöpande merkostnad, i stället för att efterskänkas av staden, finge utslås å angränsande tomter, som hade gagn av anläggningen. Detta syntes icke innebära någon obillighet mot sistnämnda tomter. Även med ut-

gångspunkt från att varje tomtägare skulle svara för gata utanför sin tomt, torde det icke kunna bestridas, att i avseende å gatans beskaffenhet en viss intressegemenskap rådde mellan grannarna vid samma gata eller gatudel. Om likväl under äldre mera primitiva förhållanden huvudregeln, att var och en skulle hålla gata framför sin tomt, kunde giva ett någorlunda rättvist resultat, torde det ligga i sakens natur, att förhållandet kunde bliva ett annat med nutidens skärpta fordringar å gatornas beskaffenhet och de i följd därav och av andra omständigheter väsentligt ökade anläggningskostnaderna.

För ägaren till en viss tomt syntes i allmänhet icke endast gatudelen framför hans tomt, utan hela gatan i sitt sammanhang vara av betydelse såsom utfartsväg. Han torde i regel vara föga betjänt med att anlägga gata utanför sin egen tomtgräns, om exempelvis en bergshöjd eller fördjupning hindrade honom att med åkdon passera förbi grannens tomt. Om ett sådant naturhinder i flera grannars gemensamma intresse måste undanröjas för att gatan skulle bli trafikabel, torde det för det allmänna rättsmedvetandet te sig vida mera tillfredsställande, att den särskilda merkostnaden därför — bortsett från den del som kunde falla å staden — fördelades mellan respektive intressenter, än att en enda tomtägare därmed belastades vida hårdare än de övriga.

Erinras finge ock, att den nya stadsplanelagen i fråga om kostnaden för avloppsledningar i högre grad än beträffande gatuanläggningen öppnade möjlighet till en kostnadsfördelning efter nyttoprincipen. För beräkningen av avloppskostnaderna hade i 50 § femte att-satsen såsom fördelningsgrund mellan staden och tomtägarna angivits relationen mellan avloppet från tomtarna och annat avlopp, för vilket ledningen vore avsedd, och därav torde följa, att även vid fördelningen mellan tomtägarna inbördades av den å dem belöpande andelen av avloppskostnaden hänsyn måste tagas till den nytta varje särskild tomt hade av ledningen.

Någon anledning att i fråga om gatuanläggningskostnaderna taga i övervägande en allmän övergång till en liknande mera generellt avfattad regel föreläge dock uppenbarligen icke. Såsom av det förut sagda framginge, måste de nu gällande reglerna, i vad de avsåge storleken av den kostnadsandel, som överhuvud finge påläggas tomtägarna gemensamt, innefatta en av statsmakterna efter grundlig prövning verkställd skälig avvägning. Även i fråga om fördelningen mellan tomtägarna inbördades torde lagens nuvarande regel i ett stort antal, kanske de flesta fall tillfredsställa anspråken på rättvisa och billighet. För de återstående fall, där detta icke vore händelsen, borde emellertid beredas möjlighet till undantag. Huvudregeln syntes alltså böra kvarstå, men förses med ett tillägg, varigenom möjlighet bereddes att i gatukostnadsbestämmelser intaga ett förbehåll om rätt att, där så funnes erforderligt för undvikande av väsentlig ojämnhet i belastningen av tomtägarna inom visst område, bestämma annan fördelningsgrund dem emellan än vad eljest följde av lagens stadganden.

Att i vidare mån belasta lagtexten med föreskrifter angående detta undantag syntes icke vara lämpligt. Alla de detaljföreskrifter, som i varje särskilt fall kunde visa sig behövliga, såsom i fråga om bestämmande av det område, inom

vilket sådan fördelning skulle ske, samt de grunder, som skulle tillämpas vid fördelningen, syntes böra intagas i respektive stads gatukostnadsbestämmelser. De närmare anvisningar, som kunde erfordras i fråga om gatukostnadsbestämmelsers avfattning i dessa hänseenden, torde böra meddelas i administrativ ordning, exempelvis genom tillägg till byggnadsstyrelsens normalförslag eller genom av Kungl. Maj:t med stöd av 51 § stadsplanelagen meddelade föreskrifter. Visst material till ledning för dylika anvisningars utformande syntes kunna hämtas från förenämnda sakkunnigas förslag. Vad anginge den enskilde tomtägarens intresse torde detta få anses tillgodosett genom den procedur som vore stadgad för gatukostnadsbestämmelsers tillkomst. Uppenbart syntes, att bestämmande av här avsedd innebörd icke borde tillkomma utan Kungl. Maj:ts prövning. Detta följde emellertid utan vidare av bestämmelsen i 49 § andra stycket.

Nyssnämnda undantagsregel syntes, såsom närmast innebärande en avvikelse från regeln i tredje att-satsen i 50 § stadsplanelagen, lämpligast kunna infogas såsom ett tillägg till nämnda att-sats. Innan emellertid tillämpning av undantagsregeln ägde rum, måste givetvis föreligga en fullständig beräkning av de kostnader för gatas anläggning, som sammanlagt drabbade tomtägarna med tillämpning icke endast av tredje att-satsen, utan av samtliga i ämnet gällande regler. Särskilt syntes det vara av vikt att noga fasthålla, att all den reduktion, som borde äga rum enligt regeln i fjärde att-satsen, måste hava skett innan man finge skrifa till en kostnadsfördelning enligt undantagsregeln. För att detta icke skulle förbises, syntes tredje och fjärde att-satserna lämpligen böra byta plats i ordningen.

Över promemorian och lagutkastet hava utlåtan den avgivits av byggnadsstyrelsen, svenska stadsförbundets styrelse, svenska kommunaltekniska föreningens styrelse, Sveriges fastighetsägareförbund och styrelsen för Stockholms fastighetsägareförening.

Byggnadsstyrelsen samt *stadsförbundets* och *kommunaltekniska föreningens styrelser* hava bestämt tillstyrkt en lagändring av den i utkastet avsedda innebörden. Till stöd för denna ståndpunkt hava de i själva principfrågan anfört bland annat följande.

Byggnadsstyrelsen: Såsom i ärendet upplysts hade styrelsen tidigare givit uttryck åt den uppfattningen att tomtägares bidragsskyldighet beträffande kostnaden för iordningställande av gata icke borde begränsas till den del av gatan, som låge framför hans tomt, utan att kostnaden borde efter någon lämplig grund fördelas å samtliga tomtägare inom ett för ändamålet avpassat område. Vid upprättandet av normalförslaget till gatukostnadsbestämmelser och de undersökningar, som med anledning därav företagits, hade styrelsen erhållit ytterligare stöd för den meningen, att en rätt uppskattning av den verkliga anläggningskostnaden framför varje tomt oftast stötte på praktiska svårigheter och att man för att bestämma kostnaden med avseende på en viss tomt i regel bleve nödgad att först beräkna kostnaden för iordningställande av tomten vidliggande gatudel eller större gatusträcka eller av tomten inneslutande, flera gator omfattande område samt sedan efter lämpliga och skäligen grunder fördela kostnaden mellan samtliga de tomter, som innefattades i beräkningen. Det vore ju sålunda självklart — och erfarenheten hade

tydligt ådagalagt detta — att stora svårigheter ofta måste uppstå att erhålla en rättvis och lämplig kostnadsfördelning, därest, enligt lagens nuvarande lydelse, hänsyn alltid måste tagas till att varje enskild tomtägare icke finge belastas med mera än högst halva anläggningskostnaden framför hans tomt intill samma bredd, som gällde beträffande ersättning av gatumark. Utginge man från att varje tomtägare borde anses skyldig att sörja för anskaffandet av lämplig utfartsväg från sin tomt, kunde det ju endast vara med rättvisa och billighet överensstämmande om den gata eller gatudel, som tjänade såsom gemensam utfartsväg för flera tomter, även bestämdes såsom fördelningsområde och att utskiftandet av tomtägarnas kostnadsbidrag bestämdes med hänsyn till anläggningskostnaderna för gatan eller gatudelen i dess helhet oberoende av de större eller mindre kostnader, som belöpte på de särskilda gatudelarna framför vars och ens tomt.

En tomts gränslinje mot gata kunde icke alltid anses vara en rättvis beräkningsgrund vid bestämmandet av den enskilde tomtägarens andel i kostnaden. Endast vid sådana fall, då tomtens gränslinjer utefter gatan helt utnyttjades, d. v. s. vid slutet byggnadssätt, torde det kunna anses rättvist att göra tomtägares bidrag beroende av tomtlinjens längd utefter gatan. I fråga om öppet byggnadssätt torde det tvärtom kunna göras gällande att det i regel alltid måste bli mer eller mindre orättvist att låta längden av tomternas gatulinjer bli bestämmande för kostnadsbidragen. Särskilt påtagligt vore detta beträffande hörntomter, där gatulinjerna tillsammans i regel vore mer än dubbelt så långa som angränsande mellantomters, vilken omständighet vid öppet byggnadssätt icke i allmänhet kunde anses innefatta några större fördelar ur byggnadssynpunkt. Även motsatta ytterligheter kunde uppstå. Det kunde nämligen understundom inträffa, att en tomt för öppet byggnadssätt anordnades inuti ett kvarter, helt skild från gatan eller endast sammanhängande med denna medelst en smal tillfartsväg, vars smala breddmått då utgjorde tomtens gatulinje. I sistnämnda fall skulle enligt 50 § alltså inga eller helt obetydliga kostnadsbidrag kunna åläggas respektive tomtägare. Byggnadsstyrelsen funne därför den ifrågasatta författningsändringen av behovet påkallad, då denna syntes öppna möjligheter för åstadkommande av en rättvisare fördelning av tomtägarnas ifrågavarande kostnadsbidrag.

Svenska stadsförbundets styrelse: Av vad som förekommit i ämnet torde framgå, att i städerna en allmän mening om nödvändigheten av en lagändring gjort sig gällande. Styrelsen skulle under sådana förhållanden med tillfredsställelse och tacksamhet se, att lagändringen komme till genomförande redan vid årets riksdag. Den ringa omfattning, i vilken gatukostnadsbestämmelser hittills av Kungl. Maj:t fastställts, syntes också i sin mån visa, att behov föreläge av ett snart genomförande av lagändringen, om lagstiftningen skulle få den avsedda betydelsen för landets städer och stadsliknande samhällen.

Svenska kommunaltekniska föreningens styrelse: Vad beträffade önskvärdheten av en ändring av lagen i antydd riktning ansåge sig styrelsen kunna inskränka sig till en hänvisning till det i ärendet öfvermålade, av särskilda kommitterade inom föreningen avgivna utlåtandet. Däri hade utförligt framlagts de skäl, som kunde anses föreligga för en ändring av de nuvarande bestämmelserna. De i denna utredning framförda synpunkterna hade i allt väsentligt tidigare vunnit styrelsens gillande. Den motivering för en ändring, som funnes införd i den remitterade promemorian, vore enligt styrelsens uppfattning i hög grad klarläggande. Styrelsen ansåge, att en ändring av stadsplanlagen i den riktning, som angäves i utkastet, skulle medföra väsentliga förbättringar både för flertalet stadsförvaltningar och för de tomtägare i olika städer, som på ett eller annat sätt bleve berörda av nu ifrågavarande stadsganden, samt hemställde, att ett förslag till lagändring i frågan måtte framläggas.

Sveriges fastighetsägareförbund, i vars utlåtande *styrelsen för Stockholms fastighetsägareförening* instämt, har däremot, utan att direkt avstyrka den föreslagna lagändringen, likväl inför densamma givit uttryck åt vissa betänkligheter. Efter att hava uttalat bekymmer över att avsikten vore att redan efter den korta tid av omkring två år under vilken stadsplanlagen varit gällande företaga ändringar i densamma, anför förbundet vidare:

Tendensen inom lagstiftningsarbetet på förevarande område hade obestriddligen karakteriserats av ett syfte att åvälva fastighetsägarna så stora skyldigheter som möjligt och i motsvarande mån lätta samhällets åligganden. Vad särskilt gatorna beträffade, hade som skäl för dylika strävanden brukat anföras, att fastighetsägarna måste anses i högre grad än övriga medborgare draga nytta av att gatorna befunne sig i ordnat skick. För sin del kunde förbundet emellertid icke medgiva, att ett dylikt påstående ägde riktighet. Visserligen vore det sant, att en fastighets värde i icke oväsentlig grad vore beroende på gatans skick, men detta utgjorde icke något bevis för, att gatorna vore av större betydelse för fastighetsägarna än för andra medborgare. I själva verket torde just vissa andra grupper av medborgare ha minst lika stort intresse som fastighetsägarna av att gatorna inom en stad vore väl ordnade, exempelvis företag, vilka forslade personer eller gods med vagnar, lastbilar eller omnibusar. Dessa åstadkomme utan tvivel det mesta av den slitning av gator och trottoarer, som nödvändiggjorde stora kostnader för dessas byggande och underhåll. Ofta hade fastighetsägarna direkt skada av denna trafik, nämligen på grund av det buller och de skakningar i byggnaderna, densamma åstadkomme. Sådan skada kunde medföra stora förluster. Fastighetsägarna nötte ej gatorna mer än andra invånare, exempelvis innehavare av industri-företag, reparationsverkstäder, torghandlare, reklamutdelare m. fl., snarare mindre, och detta redan av den anledningen, att fastighetsägarna vore ett försvinnande fåtal i förhållande till övriga invånare. För övrigt vore det långt ifrån givet, att de starkast trafikerade och sålunda för slitning mest utsatta gatorna vore de för fastighetsägarna mest inkomstbringande. Bullrande, genomgående och stark trafik vore t. ex. ur butiks- och bostadssynpunkt icke till fördel. Om slutligen härtill lades, att avloppsväsendets underhåll och fullkomnande liksom ock tillhandahållandet av friskt och hälsosamt vatten, vilket allt merendels förutsatte gator för ledningars framdragande, vore en allmän hygienisk uppgift av största vikt för kommunens samtliga medlemmars sundhet och trevnad, icke enbart för fastighetsägarnas, så syntes det vara uppenbart, att fastighetsägarna icke hade mera nytta av gatorna än övriga invånare. I den mån genom gators iordningställande värdet å fastigheterna ökades, uppkomme ju för övrigt också skyldighet för ägarna att i ökat mått bidra till samhällets skatteinkomster.

Ur de synpunkter, som sålunda anförts, syntes det icke finnas mer än *en* väg, på vilken man kunde nå fram till en verkligt rationell lösning av frågan, vem som skulle bestrida gatuläggingskostnaderna, nämligen att betrakta gatuväsendet såsom vad det verkligen vore: en allmän medborgerlig angelägenhet, och i konsekvens härmed lägga kostnaderna för detsamma på det allmänna, eller, med andra ord, att låta samtliga skattedragare bära kostnaderna. Varje försök att fördela gatukostnaderna efter nytto- eller skälighetsgrunder komme att visa sig behäftat med både teoretiska och praktiska brister. Någon verklig rättvisa kunde man på dylikt sätt icke uppnå, huru samvetsgrant och redbart man än strävade därefter.

De allmänna utgångspunkter, från vilka man, på sätt här antytts, bland stadsfastighetsägarna bedömde uppkommande frågor om fastighetsägarnas

skyldighet att deltaga i gatukostnader, ledde givetvis till, att man synnerligen kritiskt betraktade varje lagstiftningsåtgärd, som kunde ge anledning till antagande, att avsikten vore att pålägga markägarna större skyldigheter än som hittills åvilat dem. Den ovanberörda tendensen i rättsutvecklingen skapade hos fastighetsägarna en inställning, som onekligen präglades av en viss misstänksamhet.

Vad det nu framlagda förslaget beträffade, så gäve motiveringen till det samma vid handen, att med förslaget icke förbundits annan avsikt än att på ett rättvisare sätt än som nu kunde ske fördela gatu- och gatugränskostnaderna mellan olika tomtägare. Någon ökning i sin helhet av den fastighetsägarna inom ett visst område åliggande skyldigheten skulle således icke vara i fråga. För förbundets ställningstagande till saken vore det givetvis av synnerlig vikt att fasthålla härvid. Emellertid finge ju icke förbises, att en ökning av skyldigheterna, jämfört med vad nu vore möjligt, ofta komme att åtfölja fördelningen av kostnaderna, nämligen därigenom, att vissa tomtägare ju kunde komma att få deltaga i kostnaderna för anläggande av annan gata eller gatudel än den framför deras egna tomter belägna. Denna ökade skyldighet motsvarades ju dock av viss lättnad för vissa andra tomtägare, vilket givetvis i och för sig vore tillfredsställande. Ur synpunkten att kostnaderna för gatornas ordnande borde åvila det allmänna kunde förbundet emellertid icke frångå sin principiella ståndpunkt, att de ekonomiska konsekvenserna av sådan lättnad för den enskilde tomtägaren borde bäras av det allmänna, till vars utgifter även fastighetsägarna repartiserade.

Det i utkastet valda tillvägagångssättet för ändringens infogande i stadsplanlagen har i samtliga utlåtanden tillstyrkts eller lämnats utan anmärkning. I fråga om vissa detaljer i avfattningen hava däremot ändringar satts i fråga.

Beträffande *förutsättningarna för undantagsregelns tillämpning* har sålunda *byggnadsstyrelsen* anført:

Det kunde ifrågasättas, huruvida det vore nödvändigt att så starkt understryka undantagsförhållandet i den föreslagna bestämmelsens tillämpning. Utan att vilja göra något yrkande ville byggnadsstyrelsen därför ifrågasätta huruvida icke ur den föreslagna satsen 'där så finnes erforderligt för undvikande av väsentlig ojämnhet i belastningen' ordet 'väsentlig' borde kunna utelämnas.

Svenska kommunaltekniska föreningens styrelse yttrar härom:

Det syntes icke fullt tydligt vad som åsyftades med väsentlig ojämnhet i belastningen av tomtägarna. En jämn fördelning beräknad med utgångspunkt från en fördelningsprincip bleve med en annan fördelningsprincip ojäm. En fördelning efter tomternas storlek bleve exempelvis vid slutet byggnadssätt i många fall 'ojäm', därest som utgångspunkt för en jämförelse av bidragsbeloppen på de olika tomterna valdes storleken av den bebyggelse, som enligt gällande stadsplan kunde genomföras på dessa. Ur denna synpunkt skulle det därför måhända innebära en fördel, om i lagtexten uttrycket 'ojämnhet i belastningen' kunde undvikas, och styrelsen ville i anslutning härtill föreslå en bestämmelse av innebörd, att annan kostnadsfördelning mellan tomterna än vad i början av satsen utsades borde kunna medgivas, 'då skäl därtill äro'.

Beträffande *sättet för bestämmande av det särskilda fördelningsområdet* har *Sveriges fastighetsägareförbund*, med instämmande av *styrelsen för Stockholms fastighetsägareförening*, anført:

Den gällande lagen innehöle i fråga om bestämmande av grunderna för beräkning av gatukostnaden, bland annat, att ersättningsskyldighet ej finge åläggas ägare av tomt vid gata, som lagligen skolat vara upplåten till allmänt begagnande vid den tid, då fråga om gatukostnadsbestämmelser väcktes hos stadsfullmäktige. Härav syntes framgå, att man, även om det nu framlagda förslaget om rätt att fördela kostnaderna antoges, dock icke hade rätt att indraga i fördelningen sådan tomt, som vore belägen vid gata, vilken vore eller skolat vara upplåten. Tvekan syntes emellertid kunna råda, huruvida denna förbundets uttolkning av nuvarande lag, sammanställd med förslaget, vore riktig. Förbundets mening vore, att den tomtägare, som en gång fått gatan framför sin tomt ordnad, skulle kunna känna sig förvissad om, att han icke framdeles kunde bliva ålagd att deltaga i kostnader för anläggande av andra gatudelar. Om, såsom förbundet hade anledning förmoda, detta även vore *förslagets* mening, ville förbundet hemställa, huruvida icke de föreslagna bestämmelserna kunde eller borde förtydligas genom tillägg av en bestämmelse med det huvudsakliga innehållet, att det område, inom vilket kostnadsfördelning skulle äga rum, icke finge omfatta tomter, belägna vid gator eller gatudelar, vilka vid tiden för frågans om gatukostnadsbestämmelser väckande i stadsfullmäktige varit upplåtna, eller vilka, på grund av lag eller eljest, skolat vara upplåtna till allmän trafik.

I fråga om *den särskilda fördelningsgrunden* yttrar *svenska stadsförbundets styrelse*:

Styrelsen förutsatte, att uttrycket 'väsentlig ojämnhet i belastningen' i praktiken komme att medgiva en sådan tolkning, att tomtens utnyttjningsbarhet bleve av avgörande betydelse. Styrelsen ansåge sig så mycket hellre kunna räkna därmed som även i motiveringen till utkastet denna nyttoprincip funnes särskilt omnämnd.

Svenska kommunaltekniska föreningens styrelse anför härom:

Vad beträffade fördelningsgrunden hänvisade lagutkastet till tomternas storlek eller 'annan skälig grund'. Det sistnämnda tillägget syntes lämna möjligheten öppen för städerna att föreslå en fördelningsgrund, som enligt styrelsens mening i flertalet fall torde vara ägnad att skänka den rättvisaste fördelningen, nämligen tomternas utnyttjningsgrad. Då styrelsen emellertid hyste den uppfattningen, att sistnämnda fördelningsgrund vid en eventuell lagändring i nu ifrågasatt riktning i de flesta fall torde komma att av städerna tillämpas, ville styrelsen ifrågasätta, huruvida icke slutet av satsen lämpligen kunde givas en lydelse, som direkt anvisade denna fördelningsgrund. Bestämelsen skulle då förslagsvis givas sådan formulering, att fördelningen mellan tomtägarna skulle verkställas 'efter omfattningen av den enligt stadsplanen för tomterna medgivna bebyggelsen, efter tomternas storlek eller efter annan skälig grund'.

Vad angår den föreslagna lagändringens återverkan på det av byggnadsstyrelsen utarbetade *normalförslaget till gatukostnadsbestämmelser* anför *byggnadsstyrelsen* att ifrågavarande författningsförslag givetvis påkallade motsvarande ändring i *normalförslaget till gatukostnadsbestämmelser*. Byggnadsstyrelsen vore icke nu beredd att närmare angiva, huru denna ändring lämpligast borde avfattas, men komme styrelsen givetvis, därest författningsändringen vunne vederbörlig fastställelse, att snarast möjligt uppgöra och för Kungl. Maj:t framlägga erforderligt ändringsförslag.

Fastighetsägareförbundets uttalade tvekan om lämpligheten av att redan nu företaga ändringar i den nya stadsplanelagen bottnar i en synpunkt, som ingalunda är mig främmande. Vad i promemorian anförts till stöd för omedelbar lagändring på förevarande punkt synes dock bärande. Härför har ytterligare stöd vunnits i de i ärendet avgivna utlåtandena. Särskilt vill jag åberopa byggnadsstyrelsens förut återgivna uttalanden. Jag anser mig ock böra hänvisa till de likalydande motioner, som vid årets riksdag väckts i första kammaren (nr 173) av herr Axel Nylander jämte tio andra ledamöter och i andra kammaren (nr 341) av herr Anders Andersson i Falkenberg och elva andra av kammarens ledamöter. Efter kraftigt understrykande av de ofullkomligheter, som de anse vidlåda lagens nuvarande avfattning i förevarande avseende, hava motionärerna, med hänsyn till vikten för såväl det allmännas intressen som det enskildas att dessa ofullkomligheter snarast undanröjas, ansett sig trots den korta tid stadsplanelagen varit gällande böra hemställa, att riksdagen måtte vidtaga åtgärder för åvägabringande av en sådan ändring av lagen, att gatukostnadsbidrag, som enligt denna må påföras tomtägarna, måtte kunna tomtägarna emellan fördelas efter grunder, som närmare ansluta sig till tomternas utnyttjningsgrad.

I dessa motioner liksom även i den av styrelsen för svenska stadsförbundet gjorda framställningen har såsom ett skäl för skyndsam ändring även hänvisats till den ringa omfattning, vari gatukostnadsbestämmelser ännu kommit till stånd. Enligt från kommunikationsdepartementet inhämtade upplysningar hava hittills (frånsett ett fall, som endast avser avloppskostnader) sådana bestämmelser godkänts av Kungl. Maj:t endast i följande fall, nämligen beträffande *Landskrona* och *Strängnäs* samt *Jörns*, *Kävlinge* och *Asele* municipalsamhällen.

Endast för de tre municipalsamhällena hava dock bestämmelser meddelats i full omfattning. Beträffande Landskrona avsågo bestämmelserna endast ett mindre område, omfattande ett fåtal kvarter. Bestämmelserna för Strängnäs gälla förutom avloppsledningar endast gångbanor. Allenast en ytterligare framställning om godkännande av gatukostnadsbestämmelser har inkommit till Kungl. Maj:t, nämligen från Hässelby köping.

Däremot lära, efter vad stadsförbundet meddelat, i omkring tjugu städer förarbeten till gatukostnadsbestämmelsers antagande ägt rum, ehuru de med hänsyn till svårigheten att med lagens nuvarande avfattning ernå en rättvis fördelning mellan tomtägarna hittills icke kunnat fullföljas.

Även om några bestämda slutsatser icke kunna dragas av den sålunda förbragta statistiken, synes den dock i viss mån belysande för de svårigheter, som mött, då det gällt att i praktiken omsätta lagens ifrågavarande stadganden.

På grund av vad jag sålunda anført finner jag mig äga giltiga skäl för uppfattningen, att en lagändring i förevarande punkt bör omedelbart vidtagas.

I själva saken synes Sveriges fastighetsägareförbund utgå från den principiella uppfattningen, att kostnaderna för gatornas ordnande böra helt åvila

det allmänna. Emellertid vilar ju lagen på en annan ståndpunkt, nämligen att tomtägare skäligen bör kunna åläggas viss del av gatukostnaderna. Från denna utgångspunkt har lagen stadgat en viss ram, inom vilken denna tomtägareandel bör begränsas. Endast inom denna ram är nu fråga om att bereda möjlighet till förskjutningar mellan tomtägarna inbördes. De ifrågasatta åtgärderna till de påvisade svårigheternas avhjälpande få icke leda till en ökning av tomtägarnas sammanlagda bördor och därmed till en lättnad för staden.

Vad angår förutsättningen för den ifrågasatta undantagsregelns tillämpning må anmärkas att med uttrycket 'ojämnhet i belastningen' här givetvis icke avses att lägga någon viss fördelningsprincip till grund för bedömandet, utan endast att beteckna en viss fördelning såsom varande behäftad med en för det allmänna rättsmedvetandet stötande ojämnhet. Detta kan även uttryckas på sätt styrelsen för kommunaltekniska föreningen föreslår, men synes komma till klarare uttryck genom den i lagförslaget valda formuleringen. Mot föreningens förslag synes ej utan fog kunna riktas samma anmärkning som av föreningens kommitterade liksom vid stadsförbundets konferens framställt mot innehållet i normalförslaget, nämligen att alltför stort utrymme lämnas för en skälighetsprövning efter ganska vaga grunder. I detta sammanhang må framhållas att den nya undantagsregeln icke får tillämpas på det sätt att tomtägare betungas mera än som kan anses förenligt med rättvisa och billighet; regeln är icke avsedd att rubba på bestämmelsen i sjunde att-satsen av 50 §. Om alltså för viss tomtägare redan en enligt huvudregeln bestämd gatukostnadsersättning skulle uppgå till vad för den ifrågavarande tomten är skäligt må tomtägaren självfallet icke betungas med större kostnad även om därigenom väsentlig ojämnhet i belastningen mellan tomtägarna inom området skulle kunna undanröjas eller minskas.

Det kan icke förnekas, att den föreslagna undantagsregeln strängt taget endast kommer att te sig som ett specialfall av nyssnämnda regel om rättvisa och billighet såsom normer för tomtägarnas bidragskyldighet. Häri ligger dock icke något fel. I själva verket kan detsamma sägas om innehållet i samtliga att-satser i 50 §. Det för den föreslagna nya regeln utmärkande är blott det, att den avser att undanröja det hinder för en tillämpning av denna rättvisepincip mellan tomtägarna inbördes, som avfattningen av tredje att-satsen nu befunnits innebära i vissa fall.

Mot föreningens förslag kan dessutom liksom mot byggnadsstyrelsens förslag invändas, att därigenom den nya regelns karaktär av undantag skulle alltför mycket bortskymmas. Förutsättningen för att en ändring i detta sammanhang överhuvud må kunna ske måste ju, såsom förut påvisats, vara att icke därigenom någon rubbning sker i de huvudgrunder, som så nyligen fastslagits såsom de bärande i den nya stadsplanelagen. Endast såsom ett undantag från dessa huvudgrunder kan ändringen anses berättigad. Den tvekan om lämpligheten överhuvud av den ifrågasatta ändringen, som hyses på fastighetsägarehåll, bör även i detta samband beaktas. Behov av längre gående avvikelse från nu gällande lag synes ej heller föreligga. Även stadsförbundets

styrelse, vilken ju är den, som själv underställt Kungl. Maj:t frågan om lagändring, har i sitt utlåtande gillat den föreslagna begränsningen av lagändringen under framhållande att förda överläggningar i frågan visat, att gällande regler för bidragens utmätande i många fall utan olägenhet kunna tillämpas. På nu anförda grunder anser jag mig ej kunna tillmötesgå de väckta förslagen om utsträckning av undantagsregelns tillämplighet.

Beträffande bestämmandet av det särskilda fördelningsområdet vill jag i anledning av vad Sveriges fastighetsägareförbund med instämmande av styrelsen för Stockholms fastighetsägareförening anfört understrika att den föreslagna regeln givetvis icke i någon mån avser att rubba de i 50 § första och andra att-satserna uppställda förbehåll. Detta torde emellertid framgå av stadsgandets lydelse. Något förtydligande i detta hänseende synes därför ej erforderligt. Om åter redan skedd upplåtelse grundar sig icke å lag utan å avtal blir naturligen dettas innehåll avgörande. Att märka är i detta sammanhang att vid den omarbetning, som läser böra verkställas av normalförslaget, frågan om grunderna för bestämmande av fördelningsområdet torde få upptagas till närmare övervägande.

Såsom av det remitterade utkastet torde framgå, har tomternas storlek anförts allenast såsom ett *exempel* på en fördelningsgrund, som kan befinnas skälig. Då emellertid denna exemplifiering endast torde vinna på en ökad fyllighet och då dessutom den enligt stadsplanen medgivna bebyggelsens omfattning måhända oftare kommer att leda till den objektivt sett rättvisa fördelning, som här bör eftersträvas, finner jag mig kunna förorda, att lagförslaget omredigeras därhän att såsom första exempel nämnes omfattningen av den enligt stadsplanen å tomterna medgivna bebyggelsen.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142)*.»

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande förslag, av den lydelse *bilaga A*¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutits.

U t k a s t

till

L a g

om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).

Häri genom förordnas, att 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

50 §.

I gatukostnadsbestämmelser — — — ersättningsens erläggande.

Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

att ersättningsskyldighet ej må avse — — — nyss sagts;

att å tomtägare ej må läggas kostnad, som utan motsvarande fördel för tomts bebyggande föranledes därav, att gatas höjdläge skall i väsentlig mån avvika från markens naturliga höjdläge eller att gatas anläggning eljest på grund av särskilda omständigheter ställer sig mer än vanligt kostsam;

att tomtägare må belastas med högst halva kostnaden för gatas anläggning framför hans tomt intill samma bredd, som gäller i fråga om honom åliggande skyldighet att ersätta gatumark, dock att, där så finnes erforderligt för undvikande av väsentlig ojämnhet i belastningen av tomtägarna inom visst område, vad å dessa sammanlagt skulle belöpa av kostnaden för gatuanläggning inom området må kunna fördelas mellan dem efter tomternas storlek eller annan skäligen grund;

att tomtägarna icke — — — och billighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet MOLIN,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 22 februari 1935, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av magistratssekreteraren W. Hilarion Wistrand.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 5 mars 1935 avgivna utlåtande över det den 22 februari 1935 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 50 § stadsplanlagen den 29 maj 1931 (nr 142)*; därvid föredraganden hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.